

Joan Rosàs i Xicota

MÉS ENLLÀ DE L'ÈXIT I DEL FRACÀS

EDICIONES OBELISCO

Si aquest llibre t'ha resultat interessant i desitges ser informat de les nostres noves publicacions, pots escriure'ns indicant quins temes són del teu interès (Astrologia, Autoajuda, Ciències Ocultes, Arts Marcials, Naturisme, Espiritualitat, Tradició) i t'atendrem amb molt de gust.

Pots consultar el nostre catàleg a www.edicionesobelisco.com

Col·lecció Èxit

MÉS ENLLÀ DE L'ÈXIT I DEL FRACÀS
Joan Rosàs i Xicota

1.ª edició: gener de 2021

Maquetació: *Olga Llop i Lluís*
Correcció: *Júlia Cànovas*
Disseny de coberta: *Enrique Iborra*
sobre una imatge de Francesc Rodríguez i Rosàs

© 2021, Joan Rosàs i Xicota
(Reservats tots els drets)
© 2021, Ediciones Obelisco, S. L.
(Reservats tots els drets per aquesta edició)

Edita: Ediciones Obelisco, S. L.
Collita, 23-25. Pol. Ind. Molí de la Bastida
08191 Rubí - Barcelona - España
Tel. 93 309 85 25
E-mail: info@edicionesobelisco.com

ISBN: 978-84-9111-641-7
Dipòsit Legal: B-20.228-2020

Printed in Spain

Imprès per: Romanya/Valls S.A.
Verdaguer, 1 - 08786 Capellades - Barcelona

Reservats tots els drets. Cap part d'aquesta publicació, inclòs el disseny de la coberta, pot ser reproduïda, emmagatzemada, tramesa o utilitzada de cap manera per cap mitjà, bé sigui electrònic, químic, mecànic, òptic, de gravació o electrogràfic, sense el previ consentiment per escrit de l'editor.

Adreça't a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessites fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra.

Índex

Agraïments.....	7
Introducció	9
Ricardo Díez Hochleitner.....	27
Ruth A. Davis	37
Roser Camp, vídua Castells	49
Dennis L. Meadows.....	57
Martí Boada	73
Federico Mayor Zaragoza	81
María Novo.....	91
Ángel Villán	107
Francesc Cobo.....	117
Nickson Johnson Mgonja, <i>guia del Kilimanjaro</i>	125
Ashok Khosla	135
Ramon Parellada	151
Pep Bou	161
Shlomo Ben Ami.....	173
Núria Roca i Pasqual	187
Josep Lluís Rovira.....	197
Gunter Pauli.....	207
Antonio Valero	217
Javier González Fraga	229
Leandre Mateu i Rocher	243
L'èxit, el fracàs i les noves generacions.....	255
Lluís Girbau i Cabanas.....	257
Giorgio Teresi.....	259
Epíleg.....	271

Agraïments

En primer lloc, vull agrair de manera molt especial a la Maria Carme, la meva dona, el suport i les hores compartides mentre jo escrivia, tant l'estiu del 2019, quan em recuperava d'una fractura del peroné, com durant el confinament de fa uns mesos, en plena pandèmia de la Covid-19. Com sempre, ets amb mi en els moments importants. També vull dedicar unes paraules a la meva filla gran, la Núria, i a la petita, l'Elisabet: l'una amb l'admiració pel projecte i l'altra amb els consells de com anar avançant, heu estat i sou per a mi un estímul imparable.

La confiança i l'esperit de seguir sempre endavant que ens hem transmès a la família han estat i són fonamentals en les nostres vides. I ha tornat a estar així en aquesta ocasió. Per tant, vull expressar que tots vosaltres, Maria Carme, Núria i Elisabet, els respectius marits, Albert i Marcel, i també tu, Jordi, que amb poc més d'un any ets el menut de la família, heu estat l'al·licient més gran per enllestir aquest projecte.

Així mateix, vull dedicar un agraïment als familiars amb qui he compartit aquesta iniciativa i que m'heu animat a acabar-la. Tots vosaltres formeu també part del llibre, tot i no tenir-hi un apartat específic. I voldria fer un esment als meus nebots: al Francesc, que n'ha dissenyat la portada, i a les meves nebodes, que també hi han contribuït, cadascuna a la seva manera.

He de donar les gràcies a moltes persones que han participat en aquesta aventura, i, d'una manera especial, als vint-i-dos personatges que aniran apareixent en les properes pàgines. A tots vosaltres, moltes gràcies per confiar en la meva persona i per la

decisió que heu pres en publicar els vostres pensaments sobre uns temes tan compromesos com poden ser l'èxit i el fracàs.

Tot seguit em correspon adreçar-me a dues persones clau per a la finalització d'aquest treball, la Marta Vila i el Mariano Velay. La Marta va creure de seguida en el projecte i em va encoratjar a dur-lo a terme. Llavors, em va presentar el Mariano, amb qui hem estat treballant colze a colze durant quasi dos anys: Treballar amb tu durant tot aquest temps ha estat una experiència molt gratificant. Gràcies, Marta i Mariano.

Els meus agraïments també són per a tots els meus estimats amics dels grups del Gin, la Calçotada, el Sopar Absolut i la Colla Pessigolla; tots vosaltres sou sempre una font d'alegria i inspiració constant.

A l'Isidre Fainé vull expressar-li el meu reconeixement per haver-me encoratjat en la publicació d'aquest treball; al Josep Baselga, per les seves reflexions i suggeriments; i a la María Novo, per haver-me explicat com trobar temps per escriure i haver-me presentat els editors. Així mateix, mereixen la meua consideració l'Òscar Aguer, per la seva contribució inicial; el Joan Massons, que m'ha assessorat en temes clau; i el Ricardo Díez Hochlietner fill, per l'ajuda a l'hora de completar l'apartat del seu pare, el primer protagonista que apareix en el llibre.

No sé si és habitual fer un agraïment als editors, però en aquest cas sento la necessitat de fer-ho per la confiança que vàreu dipositar en mi des del primer moment, quan us vaig explicar en què consistiria el llibre. Al Juli Peradejordi i a l'Anna Mañas, doncs, moltes gràcies per haver cregut en aquest projecte.

Introducció

El perquè d'aquest llibre: un cant a la vida

Podria dir que hi ha moltes raons per les quals he decidit escriure aquest llibre, però totes elles puc resumir-les en dues de fonamentals que inclouen les altres. D'una banda, la necessitat d'expressar i compartir la passió per la vida, i d'altra banda, la de demostrar la gratitud pel que tinc i faig, i per qui soc.

Aquest llibre és, per tant, un cant a la vida. I m'agradaria començar aquesta introducció amb un poema de la Mare Teresa de Calcuta.

La vida...
És una oportunitat, aprofita-la.
És un somni, fes-lo realitat.
És un repte, afronta'l.
És un deure, compleix-lo.
És amor, gaudeix-ne.
És tristesa, supera-la.
És un misteri, desvela'l.
És un himne, canta'l.
És felicitat, mereix-la.
És la vida, defensa-la.

Com neix la idea

He tingut la sort que la meva trajectòria professional m'ha dut a viatjar arreu del món i a conèixer persones fora del comú, de cultures i ocupacions molt diverses i amb uns rols socials d'allò més variats. També he tingut el privilegi d'establir relacions estretes amb ministres, científics, presidents de bancs, acadèmics, esportistes, empresaris, així com amb dones i homes corrents que han estat o són un referent per a mi, pels motius que explico en el llibre.

Per alguna raó o altra, són persones sobre les quals he descobert algun aspecte o vessant que representa o ha representat una font d'admiració i inspiració. Recullo exemples molt diversos de l'èxit a les vides d'uns personatges amb qui he anat desenvolupant una estreta afinitat que m'ha portat a conversar-hi sobre l'èxit i el fracàs en la seva concepció més àmplia. Aquests protagonistes són o viuen per tot arreu; a països llunyans, com l'Índia, el Japó o els Estats Units, però també n'hi ha de la meva ciutat, Granollers, o d'aquella on visc i que també sento meva, Barcelona.

He de dir una cosa important, però, sobre els que participen en aquesta publicació: «No hi són tots els que hi haurien de ser». Certament, hi ha moltes persones que també haurien de ser-hi, però, òbviament, això no ha estat possible. A les limitacions de temps i espai, també hi ha hagut un component d'atzar a l'hora d'incorporar-los: vam coincidir o vam parlar en el moment i en el lloc oportú? Segur que sí. En tot cas, aquest projecte també està inspirat per altres «companys de viatge» que signifiquen el mateix per a mi, malgrat que no hagin intervingut directament en la redacció del llibre. A ells també els dedico *carinyosament* aquest treball.

Més enllà de l'èxit i del fracàs, i el que m'agradaria assolir

Així doncs, aquesta obra recull les reflexions de vint-i-dues persones, amb experiències vitals molt variades, que han expressat el que pensen sobre l'èxit i el fracàs en les diverses facetes de la vida, com la personal, professional, familiar, espiritual, social, econòmica, respecte a la salut..., en converses que hem mantingut els darrers tres anys. I ha estat durant aquesta introspecció amb cadascuna d'elles, d'on han sorgit consideracions sobre el que de veritat és important a la vida de cadascú. En aquestes converses, els participants també expressen les seves apreciacions sobre la distinció entre èxit i fracàs, la relació entre èxit i felicitat, fracàs i infelicitat, les relacions familiars, els reptes personals i els de la societat, entre d'altres.

Aquestes valoracions personals revelen, tanmateix, algunes de les claus que han portat els protagonistes a assolir l'èxit en àmbits de la seva vida, que, per contra, han estat també la raó d'haver sofert fracassos en altres àmbits. Són testimonis que transcendeixen la seva pròpia història i, com la lliçó d'un bon professor, esdevenen exemples per a comprendre millor qui som, què ens fa feliços o desgraciats i com és el món on ens movem.

I jo què voldria assolir amb aquest projecte? Molt simple, que pugui ser d'utilitat als altres; que inspire a llançar-nos a la vida amb passió i amb la il·lusió de fer-la millor per a algú, conegut o desconegut, d'una manera o altra i en qualsevol lloc, tant se val on. Pot ser a la porta del costat de casa o a milers de quilòmetres, en un altre continent. En el viatge a Ítaca, sempre hi trobes algun desconegut que t'ajuda en un moment clau, sense res a canvi, i a qui no tornaràs a veure més. Així, doncs, podríem fer el mateix amb persones amb qui hauràs coincidit durant la teva travessia i que potser no veuràs mai més. Aquesta aspiració també inclou, naturalment, els éssers al voltant nostre, amb qui vivim de prop cada dia. I he de dir que el meu desig que d'altres puguin

treure algun profit d'aquest text va especialment adreçat als joves, aquells que tot just comencen la seva aventura de viure. A ells, tant de bo que aquest llibre els reafirmi en la seva fe per creure que el món és al seu abast i que sí que poden marcar la diferència.

Així, el llibre també conté les reflexions de dos joves d'uns vint anys amb qui vaig coincidir durant un any, quan varen fer unes pràctiques acadèmiques sota la meua tutela com a part del seu programa universitari de màster. A ells, però, no els he preguntat què opinen de l'èxit i del fracàs, sinó que els he demanat què pensen sobre les reflexions i recomanacions dels seus «companys sènior» que han contribuït a aquesta publicació explicant els seus pensaments.

Amb l'objectiu que no s'influeixin els uns als altres, cap dels entrevistats sobre les seves pròpies experiències ha llegit les respostes ni les opinions dels altres. Només podran fer-ho una vegada publicat el llibre. Els dos joves esmentats, en canvi, sí que han llegit les aportacions de cadascun dels «coautors», justament perquè puguin opinar sobre les seves consideracions.

Tot seguit, presento els protagonistes d'aquest projecte:

Ricardo Díez Hochleitner: empresari, humanista, expresident del Club de Roma Internacional, cofundador de Prisa (El País) i premiat i homenatjat en múltiples ocasions.

Ruth A. Davis: diplomàtica nord-americana i primera dona directora del Servei Exterior dels Estats Units.

Roser Camp, vídua Castells: mare de família, empresària i model de vida.

Dennis L. Meadows: científic, professor i coautor del llibre *Els límits del creixement* (1972) i guanyador del premi The Japan Prize, de la Technology Foundation of Japan.

Martí Boada: científic, divulgador de sostenibilitat i guanyador del premi Global 500 de les Nacions Unides.

Federico Mayor Zaragoza: catedràtic de Farmàcia, exministre d'Educació i Ciència, exparlamentari europeu, exdirector general de la UNESCO i autor de llibres de prosa i poesia.

María Novo: catedràtica de l'Universidad Nacional de Educación a Distancia, autora de vint-i-set llibres, entre els quals destaquem *Despacio, despacio* i *El éxito vital*. Directora del Projecte Ecoarte, per a la integració de la ciència i l'art.

Ángel Villán: escalador, bomber i guia d'alta muntanya i d'escalada.

Francesc Cobo: doctor en Medicina, hematòleg-oncòleg, corredor de triatlons i expert en ocells.

Nickson Johnson Magonja: guia de muntanya al Kilimanjaro.

Ashok Khosla: empresari social, expresident de la Unió Internacional per a la Conservació de la Natura, copresident del Panel Internacional sobre Recursos de les Nacions Unides i assessor de governs sobre sostenibilitat.

Ramon Parellada: fondista, empresari, humanista i propietari de la Fonda Europa, de Granollers.

Pep Bou: arquitecte tècnic de formació, actor de teatre i mim, i creador d'espectacles poètic-visuals a partir de les formes i la ductilitat de les bombolles de sabó.

Shlomo Ben Ami: exministre d'Afers Estrangers i Seguretat d'Israel, negociador de la Cimera de Pau de Camp David (promoguda pel president Bill Clinton), i exambaixador d'Israel a Espanya. Exmembre del Consell Assessor de la Comissió Internacional per a la No Proliferació Nuclear.

Núria Roca i Pasqual: senyora resident en un alberg municipal.

Josep Lluís Rovira: empresari i membre de múltiples consells assessors i patronats.

Gunter Pauli: fundador i president de la Fundació Zeri, professor, empresari, divulgador i autor del *best-seller* mundial *L'eco-*

nomia blava, entre altres llibres. Premi a la Millor Educació sobre la Natura a la Xina (National Award for the Best Nature Education) el 2019.

Antonio Valero: científic, fundador i director de CIRCE (Centre d'Investigació de Recursos i Consums Energètics).

Javier Fernández Fraga: expresident del Banco de la Nación Argentina, expresident del Banco Central de la República Argentina, empresari, acadèmic i humanista.

Leandre Mateu i Rocher: propietari del clàssic Dole Cafè, a Barcelona, reconegut pels seus entrepans de truita, les seves tertúlies i les cantades de nades.

Dos joves de vint-i-sis i vint-i-tres anys: Lluís Girbau i Cabanas, i Giorgio Teresi, que han fet unes pràctiques de màster amb l'autor i es pronuncien sobre el sentit que té aquest llibre i hi aporten la seva opinió.

Un homenatge a tres persones excepcionals

En aquest preàmbul, voldria alhora fer un reconeixement a tres persones que haurien aparegut en el llibre. Tanmateix, això no ha estat possible perquè van morir abans d'iniciar-se el projecte. Amb aquest «homenatge», però, aconseguixo que en certa manera també formin part d'un projecte fet realitat.

Lluís Diumaró i Vila

L'amic Lluís Diumaró va ser el primer periodista en cobrir el telenotícies dels caps de setmana, en els informatius de la televisió catalana TV3. Amb només trenta-tres anys, va morir en un accident de cotxe a Potsdam (Alemanya), juntament amb dos periodistes més de TV3, Joan Fornell i Josep Ylla, i un intèrpret

xilè, el juny de 1990. Tornaven de fer un reportatge sobre la caiguda del Mur de Berlín.

En Lluís és el segon començant per l'esquerra. El mossèn Joaquim Lluís és el primer i l'amic Martí Vall és el quart. La fotografia va ser feta a l'octubre de 1976.

Als catorze o quinze anys vaig coincidir per primera vegada amb el Lluís. Em va impressionar per la seva elegància i distinció. Era l'exemple d'un jove perfecte. Varem començar a sortir a la muntanya junts i de seguida vam anar forjant una amistat sincera i basada en l'admiració mútua. La meva primera sortida d'escalada va ser amb ell al Sot del Bac (Figaró). Vaig descobrir que, a més d'aquelles virtuts seves, que ja m'havien captivat al principi de conèixer-lo, en Lluís era la persona més entusiasta que mai havia conegut. Contínuament desprenia il·lusió al seu voltant i motivava els altres a crear nous projectes.

Mentre estudiava la carrera de ciències de la informació, va compaginar els estudis amb les seves primeres feines al món de la comunicació. Començà a la revista granollerina *Plaça Gran*

com a fotògraf. Poc després va arrencar Ràdio Granollers, com a director, i contribuï a crear i consolidar una ràdio que no existia. A continuació passà per TV Cardedeu fins que el van cridar de TVE a Catalunya per fer-se càrrec del programa «Cinc cèntims». I dos anys després entrà a TV3, on, a més de portar el telenotícies vespre dels caps de setmana, va crear el primer espai informatiu per a nens, anomenat «Splash».

La progressió del Lluís era exponencial en tot el que feia. Les seves realitzacions audiovisuals i programes informatius tenien la seva empremta personal i eren d'una qualitat immillorable, amb tots els detalls treballats acuradament.

L'estiu del 1989 ens va venir a veure a casa nostra, a Nova York, amb la seva dona, la Mercè. Els matins, molt d'hora, sortíem a córrer junts i manteníem interessants converses mentre travessàvem els parcs de Jackson Heights, a Queens.

La tràgica notícia de la seva mort aquell estiu del 1990 ens va commoure a tots els qui el coneixíem. Va representar un indiscutible error de l'atzar i la història, perquè el Lluís estava cridat a seguir creixent i a ser molt gran. No tinc cap dubte que hauria estat un referent internacional del periodisme audiovisual innovador. A vegades he pensat que la seva contribució al món de la comunicació i el seu prestigi personal l'haurien portat a ser el primer català en rebre el *The Pulitzer Prize*, que equivaldria al premi Nobel en periodisme. Per què no?

Doncs bé, amb aquests paràgrafs vull honrar la memòria d'aquest brillant professional que no va poder continuar el camí d'èxit que li corresponia.

Doctor Antoni Viscasillas

El doctor Antoni Viscasillas ha estat un insigne metge de Granollers que va morir el juny de 2015. Molt possiblement em va

salvar la vida quan, als quatre anys, em va diagnosticar una meningitis que d'altres metges descartaven. Aquesta malaltia em va tornar a aparèixer quan en tenia set i vaig estar ingressat a l'Hospital del Mar de Barcelona gairebé tres mesos. En tot moment em va fer un seguiment de molt a prop fins a la meua total curació.

Recordo que en una ocasió, poc després de sortir de l'Hospital del Mar, vàrem anar amb la meua mare a veure'l per tal que em visités. En acabar la visita, li vaig demanar si podria veure la reproducció d'un caiman que tenia en una prestatgeria al consultori. La resposta del doctor Viscasillas va ser que me l'emportés a casa. La il·lusió que em va fer aquell regal va ser tan gran que encara ara, cinquanta anys més tard, en tinc un viu record que em transporta a la felicitat d'aquell moment.

Des de la meua joventut, li anava fent visites periòdiques que en realitat no responien a consultes mèdiques sinó a compartir amb ell les meves vivències, que eren objecte de la seva admiració. Recordo que estava entusiasmat quan li vaig explicar que amb el meu amic Josep Lluís havíem anat a pujar el Mont Blanc en tres dies (anada i tornada) des de Granollers. També havíem passat molt bones estones parlant de com jo combinava els estudis amb la meua feina al departament d'estranger de la

desapareguda Banca Catalana, on, amb només disset anys, ja em relacionava amb l'estranger.

El doctor Viscasillas va ser un exemple de professionalitat i dedicació als altres. Tenia una profunda fe religiosa. Era un metge excel·lent i compromès que va contribuir a que el món fos un lloc millor per a molts. Sempre estava a prop de la gent i de les seves necessitats. Compartir moments amb ell alguna tarda, a última hora i sense pressa, constituïa una autèntica injecció de força vital. En els últims anys de la seva vida, de tant en tant, l'anava a buscar per anar a esmorzar un suís (xocolata desfeta amb nata) a la cafeteria Sant Jordi de l'Ametlla. Les nostres converses eren tan entranyables com sempre.

Era un metge excel·lent i compromès que va contribuir a que el món fos un lloc millor per a molts. Sempre estava a prop de la gent i de les seves necessitats.

Joaquim Muns i Albuxech

Joaquim Muns, conseller i gran amic. Ha estat una persona clau a la meua vida des que el vaig visitar per primera vegada a la Facultat d'Econòmiques de la Universitat de Barcelona, la primavera del 1984, fins als últims moments abans de morir a casa seva, el novembre de 2015.

Al juny del 2009, vaig presentar en Joaquim Muns en un acte públic al Cercle Equestre de Barcelona i vaig començar explicant que era un home d'una honestedat i un rigor excepcionals. «El món seria millor, si hi hagués més gent com tu», vaig afegir.

Vaig descobrir el seu rigor i la seva responsabilitat des del primer moment en què el vaig conèixer, l'any 1984. En aquells moments, jo havia decidit que volia estudiar i viure als Estats Units. Era el meu «somni americà» i el vaig compartir amb la meua dona, la Maria Carme.

La manera d'assolir aquest objectiu podria ser a través d'una beca que em permetés fer un postgrau als Estats Units i alhora viure-hi i després treballar en aquest país. De fet, no n'hi havia cap altra. Una beca Fulbright seria ideal, perquè em permetria fer justament això. Es tractava, doncs, de preparar un projecte que tingués sentit i que aportés unes bones cartes de recomanació. Vaig saber de l'existència d'un tal Joaquim Muns, catedràtic d'Organització Econòmica Internacional de la Universitat de Barcelona i que havia estat director executiu del Fons Monetari Internacional i del Banc Mundial. Havia viscut molts anys als Estats Units, en aquell moment vivia a Barcelona i era una persona de gran prestigi internacional. Quina magnífica oportunitat per obtenir una carta de recomanació seva! I així va ser com el vaig anar a veure al seu despatx per demanar-li la carta.

Però la sorpresa va ser meva quan literalment em va dir: «Escolti'm, jo a vostè no el conec i, per tant, no li puc firmar una carta de recomanació. Ara bé, si aconseguix la beca, llavors torni i l'ajudaré en tot el que pugui als Estats Units». Qui m'havia de dir en aquell moment que, justament vint anys més tard, ell acabaria sent, amb la doctora Montserrat Millet, el meu director de la tesi doctoral!

La vida del Joaquim ha estat brillant, compromesa i, per descomptat, internacional.

De jove va estudiar al Liceu Francès. Acabades les carreres de Dret i Ciències Econòmiques a la Universitat de Barcelona, tot just als vint-i-cinc anys, va contactar amb el prestigiós professor Karl Popper¹ i se'n va anar a la seva càtedra, a la London School of Economics. A Londres compaginava els estudis amb una feina de col·laborador a la BBC, fent de comentarista en temes econòmics. Que als anys seixanta aquell noi de Sant Andreu, amb només vint-i-cinc anys, estudiés a «la London» i fes de comentarista a la BBC era un fet ben remarcable.

Després va emprendre una vida professional, que no podia ser més rica i estimulants, als organismes internacionals de més prestigi; a l'OCDE a París, al Fons Monetari Internacional i al Banc Mundial a Washington DC. Anys després, la seva activitat va continuar com a membre del Parlament Europeu i del Consell de Govern del Banc d'Espanya. També va ser assessor econòmic del Vaticà.

Al llarg dels anys i en innumbrables ocasions, vàrem compartir moltes hores parlant de tot plegat. El Joaquim era un home idealista i reflexiu, i, per a mi, optimista i alegre. Sabia valorar molt bé el que la vida li oferia a cada moment. Recordo una vegada, a començaments dels anys noranta, que després d'anar a veure

1. Karl Raimund Popper (1902-1994). Filòsof i professor austríac que es va convertir en ciutadà britànic. És considerat com un dels filòsofs de la ciència més importants del segle xx.

El racionalisme crític és la base principal de la filosofia de Karl Popper. Consisteix a fer una crítica a les teories establertes per la ciència i s'oposa expressament al positivisme lògic. Popper s'oposa a l'empirisme basat en la naturalesa i l'experiència dels sentits. Sosté que la formació del coneixement passa a ser com un procés evolutiu que inclou els experiments encertats i exclou els fallits. Per a Popper, però, cap teoria científica pot ser establerta d'una forma conclouent. En el discurs polític, defensava amb vigor la democràcia liberal.

una obra a Broadway, vàrem anar a sopar en un restaurant, just davant mateix del teatre. Em va explicar la formidable experiència d'haver viscut sis mesos a l'Equador, el 1966, quan havia estat enviat a una missió tècnica pel Fons Monetari Internacional. Parlava dels Andes nevats, de la cultura indígena, de la candidesa de les persones que l'acompanyaven, de la història que impregnava el barri de San Agustín, a Quito, i de les vistes des de la Virgen del Panecillo. Tota una vivència fascinant, pròpia d'una persona que estimava la vida.

A partir de l'any 1993, en què la Maria Carme i jo vàrem anar a viure a Barcelona, recordo les nostres sortides periòdiques amb en Joaquim, quan el passàvem a recollir a casa seva per anar al Montseny o a pobles de la Costa Brava. Una vegada més, gaudia de cada moment i compartia amb il·lusió la seva alegria amb nosaltres. Sovint l'anava a veure a la facultat o a casa seva per tal de parlar una estona i demanar-li els seus savis consells. Quina sort, haver pogut compartir tantes vivències amb ell, i quin honor, que hagi estat una persona important a la meva vida.

Com ja he dit al principi, amb aquest breu reconeixement he aconseguit que el Lluís Diumaró, el doctor Antoni Viscasillas i el Joaquim Muns també formin part d'aquest llibre.

Els valors essencials, la muntanya i el mossèn Joaquim Lluís

Quan tenia onze anys, el meu pare va morir de manera sobtada a finals d'un mes de juliol. Uns dies després, en Joaquim Lluís va venir a casa i va convèncer la mare perquè jo anés amb ell de colònies. Passades unes setmanes, ja entrat l'agost, es va presentar a casa el dia acordat, amb el Land Rover que s'utilitzava per cobrir la intendència de les colònies, i vàrem anar junts fins a la Casanova, al Montseny. Allí ja hi havia tots els nois que feia uns dies que eren de colònies.

Vàrem sortir de Granollers a la tarda, a última hora, i vam arribar al vespre. Pel camí, una vegada acabada la carretera asfaltada, continuàrem per una pista forestal i vàrem haver de travessar un rierol que creuava la ruta per on circulàvem. Era el capvespre i ens vam trobar un grup de vaques just enmig del petit corrent d'aigua. Això ens va obligar a sortir del cotxe i fer-les apartar perquè ens barraven el pas i ens impedièren seguir endavant. Malgrat la simplicitat d'aquest fet i la proximitat del lloc on ens dirigíem, aquesta anècdota em va quedar ben gravada a la memòria i va representar el començament d'una relació amb en Joaquim Lluís que per a mi ha estat una font permanent de valors i motivació. La seva convicció de fer sempre tot el que es pugui, i anar fins allà on sigui possible, amb paciència i determinació, ha estat un exemple per a tota una generació de joves que, anant amb ell, vàrem descobrir els valors essencials a la vida, i les virtuts de la muntanya. Amb el seu lideratge i esperit incansable per buscar sempre la veritat, ens va ensenyar a ser fidels amb les nostres conviccions i a estimar el que tenim. I a la muntanya, ens va portar a descobrir nous indrets i també a valorar el que teníem més a prop.

*Part del Grup de Travessa, després de pujar a l'Aneto l'any 1973.
En Joaquim Lluís és el cinquè començant per l'esquerra.*

Així, doncs, aquell fet menor d'una tarda d'agost va ser l'inici d'una experiència que m'acompanyaria des de llavors: el des-

cobriment de la muntanya en les seves moltes dimensions; des de la plenitud que vius amb els teus companys quan arribes a un cim, al cant estrident dels corbs que t'acompanyen tot baixant una canal inhòspita, la serenitat que transmet una vall amagada entre muntanyes o bé la força radiant que desprèn un riu brau.

La confiança que infonia en Joaquim ens va enriquir ja de ben joves i ens va portar a assolir fites importants per a nosaltres. Tots recordem com, amb només quinze anys, vàrem assolir el cim de l'Aneto l'any 1973, una gesta que en aquells moments ens semblava espectacular. I els anys següents vàrem ascendir molts altres cims de gran significació per a nosaltres; el Mont Perdut, el Vignemale, el Balaitous... El grup d'amics que ens trobàrem a l'entorn d'en Joaquim, i que vàrem formar l'anomenat «Grup de Travessa», ha estat un component important a les nostres vides i ens en sentim molt orgullosos. Quasi bé cinquanta anys després, encara sortim a la muntanya i compartim vivències.

Per tal de concloure aquest punt, només voldria afegir que, per a mi, l'exemple d'en Joaquim Lluís durant aquests llargs anys és el millor estímul per atrevir-se a viure intensament, amb compromís i generositat i mogut per la pròpia fe.

La pandèmia de la Covid-19 i algunes reflexions

Amb aquestes línies no pretenc fer una anàlisi de la tràgica pandèmia de la Covid-19 que estem patint. Ni tan sols vull aprofundir en aquest malson terrible, perquè aquest no és el meu objectiu. Però escric aquestes línies durant el confinament i sento que he de fer-ne un esment, encara que sigui molt breu. A més, l'objecte central d'aquest projecte gira al voltant dels conceptes de l'èxit i del fracàs. I la primera pregunta que em ve al cap és si les devastadores conseqüències de la pandèmia són l'exemple d'un fracàs col·lectiu.

Hem hagut de parar el món forçosament i això ens hauria de portar a una reflexió sobre el que és important de veritat, tal com els coautors del llibre també expressen en les seves reflexions.

I en aquest context d'incertesa global, em faig aquesta pregunta: «Què ha succeït i per què un virus, ni tan sols un organisme viu per si mateix, ens porta al confinament dels pobles arreu del món, a una paralització de l'economia mundial i a augmentar en milions les persones que passaran gana?». Calen, de ben segur, reflexions a tots nivells, començant per un mateix, sobre quina és la resposta a aquesta pregunta.

La Covid-19 ens ha fet sentir les urpes de la malaltia i de la mort molt a prop nostre i de les nostres famílies, o potser, malauradament, fins i tot experimentar-les en primera persona. I aquesta crua realitat ens ha portat, a molts de nosaltres, a tenir una consciència més clara sobre tants conciutadans nostres que moren de fam, de guerra o al mar, ofegats o d'inanició, en aquest «món comú i sense fronteres» en què tots vivim, tal com ens ha demostrat la Covid-19. Totes aquestes persones ja hi eren, però potser ara en som més conscients o ens en sentim més a prop.

Com he dit al començament, aquest llibre és un cant a la vida i jo ara hi afegeixo que també és un cant a l'esperança. L'esperança en la humanitat, en constatar que tants professionals i voluntaris, tantes institucions i els seus dirigents, estan donant el millor de si mateixos per tal de trobar solucions a la greu pandèmia i a les seves conseqüències, i fer un pas col·lectiu cap a un món millor.

El més important

Acabo aquesta introducció evocant la teoria dels «essencials» que em vaig formular a mi mateix fa molt de temps i que procuro

tenir ben present al llarg de la travessia; tot el que fem ho podem reduir a dues categories: els *essencials* i els *no essencials*.

I ara és essencial per a mi escriure una dedicatòria a la Maria Carme, la Núria i l'Elisabet; recordar els meus pares, l'Hilari i la Mercè, i els meus germans, el Josep Maria i la Carme; i, tanmateix, mirar d'alçar la vista i mirar ben, ben amunt.

A la Maria Carme, la Núria i l'Elisabet, les tres persones més importants a la meua vida: Sense vosaltres, ni seria tan feliç ni aquest llibre hauria estat una realitat.

En record als meus pares, sempre presents, malgrat els anys que fa que no hi són: El treball i l'honestetat del meu pare, i la perseverança i la valentia de la meua mare...

...valors que sempre ens han acompanyat, amb els meus estimats germans, el Josep Maria i la Carme.

Ricardo Díez Hochleitner
Homenatge al Ricardo

Començo el cos del llibre i la presentació dels seus vint-i-dos protagonistes amb una mala notícia. El nostre estimat i entrañable Ricardo va morir l'1 d'abril de 2020, a Madrid, després d'una admirable carrera tant a nivell internacional com a Espanya. No és perquè sí, que ha estat reconegut com un espanyol universal a qui se li va concedir la nacionalitat colombiana i els títols de ciutadania honorífica de Tanzània i Afganistan. Però el Ricardo mai va deixar de sentir-se profundament espanyol i va contribuir al bé del seu país d'una manera decisiva en moltes ocasions i des de les diferents organitzacions internacionals en les que va ocupar els càrrecs de màxima responsabilitat.

La vida està plena de paradoxes. Tots ho sabem. I en aquesta ocasió, la paradoxa és que va ser el Ricardo qui em va inspirar abans que ningú a escriure sobre l'èxit i el fracàs. Em fascinava demanar-li, una vegada rere l'altra, quina era la clau del seu èxit tan estès i generalitzat. Jo l'anomenava «comprensiu», perquè

comprenia totes les facetes de la seva vida. En primer lloc, la faceta de la seva família: la seva muller, l'Ascensió, els seus set fills amb els respectius cònjuges, vint-i-dos nets i nou besnets. I després, segueix una vida brillant en tots els aspectes: emprenedor, humanista, líder del rang més alt en organitzacions internacionals, home d'estat decisiu però sense militar en partits polítics, literari, orador.

I, tal com acabo d'explicar, la paradoxa és que el Ricardo no haurà pogut veure aquest llibre tan inspirat per la seva persona, encara que la fe profunda que el caracteritzava transcendeix la seva mort i ell segueix aquí, transmetent aquesta esperança i fe en les persones que el van fer gran i estimat per tothom. El teu exemple aquí queda, Ricardo, com expressaves en una de les nostres reunions no fa gaire temps:

«Hem de ser generosos amb els altres, perquè Déu és generós amb nosaltres i espera que portem la pau, la comprensió i l'amor a un món complex i tan sovint dominat per l'orgull, l'enveja i el menyspreu pels altres. Però sé que hi ha una altra manera de viure amb amor, basada en l'escolta i l'ajuda als altres, començant per la família i els amics i lluitant cada dia per millorar la vida dels altres, amb els recursos que estan al nostre abast».

Que serveixin aquestes paraules del Ricardo com un tribut a una persona excepcional que va millorar el món de moltes maneres, va sembrar la llavor de l'amor i l'esperança, i ha deixat una empremta profunda en tots els que l'hem conegut.

Entusiasme i afecte

A les nostres vides, tots ens hem anat creuant amb persones que han representat molt per a nosaltres o que han estat determinants per algun motiu. Per a mi, el Ricardo Díez Hochleitner ha estat una d'aquestes persones. Crec que encarna l'èxit en totes

les facetes de la vida: personal, familiar, acadèmica, professional i institucional.

Els meus primers contactes amb ell van ser arran del Club de Roma. Des del primer moment, em van fascinar el seu entusiasme, la seva proximitat, estima i senzillesa, alhora que la seva intel·ligència i visió de futur i el compromís que establia amb les persones i amb el món actual. De seguida vaig descobrir la profunda amabilitat i sensibilitat que tenia amb els altres, i m'intrigà cada cop més com havia aconseguit tenir èxit en tots els àmbits de la vida. La resposta que el Ricardo em va donar una vegada rere l'altra fou sempre la mateixa: «El secret està en la meva dona, l'Ascensión, els meus fills i la meva família, i en els amics», resposta a la qual li contestava que, coneixent l'Ascensión, no m'estranyava..., perquè és, sense cap dubte, una persona magnífica, amb una qualitat humana i una empena i dinamisme extraordinaris...

En gran part, l'elaboració d'aquest llibre es deu al Ricardo. La meva relació amb ell em va portar precisament a pensar què són l'èxit i el fracàs a les nostres vides. I per aquesta raó, li vaig explicar el projecte i li vaig dir que ell seria el primer en expressar les seves reflexions i pensaments en el llibre. Ell era un exemple per a moltes persones que el coneixíem i que, al cap de poc temps de relacionar-nos-hi, havíem passat a estimar-lo i admirar-lo, no pel que tenia, que era molt, sinó per com era i per tot el que havia fet a la vida. El Ricardo era un exemple indiscutible de la major satisfacció a la qual es pot arribar per haver viscut una vida plena d'èxits a tots els nivells.

Trajectòria vital

L'experiència professional del Ricardo Díez Hochleitner era sorprenent. Des de molt jove, va ser professor a la Universitat de

Salamanca i va assessorar el govern espanyol en matèria d'educació quan tenia tan sols vint-i-quatre anys. A partir de llavors, el seu paper en organitzacions com la UNESCO, el Banc Mundial o el Club de Roma, entre moltes altres, va estar clau per entendre el paper d'Espanya en el panorama internacional. No obstant això, parlava d'aquests èxits amb la màxima modèstia, perquè no era això el que l'havia mogut a la vida, sinó el desig d'ajudar els altres i d'aprendre.

«En la meva formació ha tingut una importància capital la llar on vaig créixer, marcada per l'amor als idiomes. El meu pare, que es deia Félix, va néixer a Palència i tenia una vocació nascuda en l'ambient d'un poble amb vocació d'amor universal. Així, ell volia obrir-se al món, conèixer-lo i servir-lo. Aquesta vocació el va portar a aprendre fins a catorze idiomes i es va convertir en professor de filologia espanyola a Bilbao, on va conèixer la meva mare, la Frida. La meva mare havia nascut a Munic i havia arribat a Bilbao per aprofundir en els seus estudis de les llengües romàniques, especialment en la llengua castellana. Es van enamorar i es van casar. Durant la meva infància, vaig anar al col·legi alemany, però a casa també es parlava rus i francès. Quan va arribar el moment de triar la carrera, em vaig decantar per la química, perquè estava interessat en el desenvolupament de la ciència, que era sinònim de modernitat. Després que jo comencés els estudis, el meu pare va ser nomenat professor a la Universitat de Salamanca, així que va sorgir l'oportunitat d'estudiar a Salamanca, i la vaig aprofitar».

Quan va acabar Ciències Químiques, el Ricardo va estar treballant un temps com a professor, però aviat va començar a col·laborar amb la indústria, tot i que no estava tan interessat en el negoci en si mateix, com en projectar en la societat els sabers de la ciència. «Seguint aquesta vocació, vaig acceptar la invitació d'una empresa alemanya per fer de pont, entre Espanya i Alemanya, i fomentar el desenvolupament del coneixement industrial. Gràcies

al meu domini de diversos idiomes, vaig tenir l'oportunitat de col·laborar amb empreses a l'estranger, fent d'ambaixador, i això em va permetre entrar en contacte amb molta gent de gran vàlua».

El seu interès per actuar com a pont entre la ciència, les humanitats i la tecnologia va marcar tota la seva carrera i li va permetre dur a terme tasques i projectes de gran interès, impregnant-los dels valors humanistes i d'aquella sensibilitat tan extraordinària cap a les persones que sempre va caracteritzar el Ricardo. Interessat per l'educació, va començar a escriure evaluant els sistemes educatius, perquè llavors predominava estudiar moltes assignatures sense que hi hagués una interconnexió que permetés forjar el coneixement i, d'aquesta manera, va començar a fer-se un nom. «Em van trucar per assessorar el Ministeri d'Educació quan encara era molt jove –només tenia vint-i-quatre anys–, i així vaig anar progressant, encara que sense presumir-ne, perquè per a mi no era res especial, sinó que simplement mirava d'ajudar».

La seva primera feina fora d'Espanya va ser a la UNESCO. Allà era l'únic espanyol i el membre més jove, però el Ricardo no li donava importància, perquè per a ell representava una oportunitat d'aprendre i no d'ensenyar. Quan va deixar la UNESCO, es va traslladar a Washington DC per incorporar-se a l'Organització dels Estats Americans i més tard al Banc Mundial.

«Allà tots estàvem molt il·lusionats amb l'educació, i aquella il·lusió, que m'ha acompanyat al llarg de la vida, la dec al meu pare. Va ser ell qui em va transmetre el respecte a les diferències culturals del món i qui em va inculcar, a través dels idiomes, la comprensió i l'empatia per les persones que havien nascut i crescut en cultures foranes, amb experiències vitals i pautes de comportament molt diferents a les nostres. A casa es donava per suposat. No importava quina nacionalitat, religió o idees tingués l'individu, sempre que el seu comportament es basés en el respecte a la dignitat que tota persona es mereix... Sent pro-

fundament catòlic, el meu pare mai no va criticar ningú, sinó que sempre va demostrar un gran respecte a les motivacions de l'ànima de cada persona.

»Sempre escolto amb interès, no perquè sigui educat, sinó perquè tinc moltes coses per aprendre dels sentiments i la fe d'altres persones. A dia d'avui encara em sorprèn el respecte amb el qual, als vint anys, era capaç d'escoltar les creences dels altres sense cedir en les meves. A mida que m'he anat fent gran, he hagut de conversar amb persones que tenen punts de vista molt diversos, i aquest respecte après a casa ha estat fonamental. El tracte amb les persones asiàtiques, per exemple, reforçava la meua fe, perquè els seus arguments eren lògicament humans, i vaig comprendre que la fe està en l'amor entre les persones i la voluntat de servei que sorgeix d'aquest amor. A cada religió trobaves el mateix amb altres paraules; els mateixos valors».

Un cop va acabar la seva feina al Banc Mundial, el Ricardo va tornar a París amb la seva família, cosa que el va fer feliç perquè «França i la seva cultura han estat per a la meua família sempre un referent». I no cal dir que la família ha estat sempre fonamental per a ell. «Amb tanta activitat, la meua vida ha estat més aviat atrafegada, i la meua dona i els meus fills m'han servit de referent, perquè em donaven seguretat i em recordaven sempre qui era».

De tornada a Espanya, i després d'ocupar importants càrrecs en el Ministeri d'Educació i Ciència que van desembocar en la primera gran reforma i obertura de l'educació a Espanya, va participar en la creació del Grup PRISA i del diari El País, entre altres projectes fonamentals per a la transició democràtica d'Espanya, però insisteix en treure importància a la seva participació: «Aquests treballs, com tots els que he tingut a la meua vida, han estat producte de les relacions humanes, nascudes de l'afecte sincer i d'estar disponible per ser útil i aprendre. He tingut la sort de no buscar mai feina, sinó que sempre me l'han ofert i, si creia

que hi havia sintonia i era bo col·laborar amb aquelles persones, acceptava i intentava ajudar en nom de l'èxit comú».

A continuació exposo les reflexions que va fer el Ricardo en primera persona.

Déu i els altres. Les claus de l'èxit

L'èxit és un do de Déu, un regal que no apreciem prou. No m'estic referint a mi, perquè no em pertoca a mi valorar els meus actes com a victoriosos, sinó que persones de gran qualitat i que m'impressionen, els qualifiquin com a èxit en aquests termes tan afectuosos. Soc conscient que dir que l'èxit és un do diví és una manera de carregar a Déu amb el pes de la responsabilitat, però, com a ésser humà, és una forma de pensar des del punt de vista de la fe i de la relació que establim amb Déu. D'altra banda, també és important analitzar tots els factors que intervenen en la valoració i les consideracions que determinen que una persona hagi tingut èxit a la vida. La valoració que fem de les qualitats d'una altra persona depèn en bona mesura dels nostres valors, pensaments i creences. És a dir, en aquesta valoració de l'èxit hi intervenen molts elements i, generalment, tendim a simplificar-ho tot, quan en realitat és molt complex. Quan estem ocupats amb les tasques del dia a dia i amb les exigències de la rutina diària, no parem atenció a aquestes consideracions, però, quan ens aturem un moment per reflexionar sobre el que pensem i el que pensen els altres, ens adonem que estem davant d'interaccions molt complexes.

He tingut una vida amb molta feina i responsabilitats, establint els plans d'educació, implicat en el Banc Mundial o recolzant la restauració de la monarquia a Espanya en la persona del rei Joan Carles I. En aquells anys, potser no em parava prou a pensar, però és important fer-ho perquè, en aturar-se i mirar (i admirar), un també aprèn a estimar: deixa espai per a l'amor i per a l'entrega als altres. No és fàcil parlar d'això, perquè es tracta d'un afecte que ens implica com a éssers humans i resulta molt difícil de descriure. Quan sento afecte per algú, el seu rostre, els seus gestos, desperten en mi un amor fraternal, de

confiança, i veig els meus propis sentiments reflectits en el rostre de l'altre. Quan es dona aquest tipus de comunicació, els missatges, les idees que sorgeixen venen de l'altre costat i jo retorno el que he rebut. És aquí on trobo la llibertat per formular, pensar, dir, i fer, per tal de personalitzar atributs que mai hagués tingut des del meu ens, sinó que sempre venen d'un altre ésser. Per tant, mai he vist l'èxit com una cosa meva, sinó com un sentiment de plenitud que venia d'aquella empatia, d'aquella fraternal relació d'amistat, d'afecte i de transcendència, respecte als altres.

La maduració de l'ésser

Com la majoria de la gent, he tingut el regal que van ser els meus pares, uns éssers superiors. Ara bé, la consciència d'haver tingut aquesta sort no sorgeix de manera espontània, sinó que és una cosa que es va desenvolupant amb els anys, a mida que madures. Amb el transcurs de les diferents etapes de la vida, com els estudis, la universitat i el treball, et vas trobant amb moltes persones de manera molt natural, i de qui descobreixes alguna cosa meravellosa. Mai m'he sentit incòmode davant els altres sinó que, al contrari, sempre he tingut l'oportunitat de tenir trobades en què ha existit el diàleg de l'afecte. M'he trobat amb tantes persones amb les quals he pogut parlar amb veracitat i amb autenticitat, gràcies a la maduresa de l'afecte. Amics amb qui parlo i tinc la impressió que estic conversant amb mi mateix, perquè hi trobo l'eco del meu ser, de la meva ànima i de la meva ment.

El veritable èxit

Sota el meu punt de vista, l'èxit, que amb freqüència observem en el món empresarial, quan homes i dones busquen el reconeixement més enllà de qualsevol principi, no té el menor interès; en aquests casos no s'ha de valorar en absolut. Hem vist individus amb un èxit extraordinari però que no mereixen cap reconeixement. L'èxit que desprenen es dona generalment des de l'egoisme, però, al meu entendre, això no és cap èxit, sinó un fracàs rotund. En la mesura que en algun moment

he experimentat algun petit grau de satisfacció, sentit de realització o d'èxit personal, ha estat sempre resultat de la interconnexió, de l'estima i del respecte cap als altres. El regal de trobar el veritable afecte d'altres persones és una oportunitat, perquè, gràcies a aquest afecte, hom pot reconèixer-se en l'altre, i veu sintetitzat i retornat en el seu grau màxim el poc que un aporta.

D'altra banda, hi ha persones que es flagel·len amb un suposat fracàs, però segurament estan fent un judici de valor completament injust. Ara jo podria treure a la superfície episodis en els quals m'he sentit malament, però en això no radica la felicitat. Al contrari, la felicitat és l'autenticitat que busquem i que trobem en l'honestetat que ens ofereix un amic de l'ànima. Quan veig la cara d'un bon amic, sento que em dona confiança, perquè m'està fent sorgir els sentiments i valors a flor de pell. Això és l'amistat, l'amor. Massa vegades ens fixem en els petits detalls egoistes i allà no hi radica la felicitat, sinó en el fet de compartir, d'interactuar.

El diàleg amb l'altre

Quan vull ajudar algú altre, en realitat, m'ajudo a mi mateix, perquè aquesta interconnexió em permet parlar a l'altre amb admiració, estima i respecte. A més, em mostra que no sempre tinc la resposta, sinó que la resposta prové de la nostra relació, del nostre afecte i de reconèixer els camins que s'han de recórrer del braç de les altres persones. No és el que un pensa o el que pensa l'altre, sinó que, per ser honests amb el nostre propi pensament, hem d'expressar el que pensem, però, al mateix temps, escoltar i interioritzar el que ens diuen els nostres familiars i amics, perquè d'aquest diàleg sorgeix la veritat o, almenys, una autenticitat, un camí cap a la veritat.

Penso en la sincera comunicació que vaig tenir amb els meus pares i en els nostres innumerables intercanvis de paraules, opinions, gestos i sentiments. I sobretot penso en la profunda comunicació que ara mantinc amb la meua dona, els meus fills, els meus nets i els meus amics, i m'adono que cadascun d'aquests éssers amb els quals he conviscut té la seva pròpia manera de ser, però a tots els puc mirar als

ulls amb franquesa i amor. I això no és una casualitat. Quan de cop i volta sorgeix un somriure on s'hi reflecteix l'afecte i la tendresa de l'altre, experimentes un sentiment que cap altra paraula pot expressar.

Sense enemics

Evidentment, després d'una llarga trajectòria com la meua, també m'he trobat amb individus que em detestaven d'una manera que llavors ni tan sols era capaç d'imaginar. Com m'he defensat d'aquestes persones, si tracto de buscar sempre l'afecte? Doncs molt senzill, amb la fe.

Si em trobés davant d'algú i, pels motius que fossin, percebés en el seu ésser sensacions negatives o actituds hostils cap a la meua persona, o si la seva forma de ser i actuar fossin profundament adverses a les meves conviccions, reaccionaria des del meu ser. I no seria per atacar-lo o actuar amb algun tipus de violència, sinó per prendre aquesta realitat com a referència i afirmar precisament els valors que han de moure'ns. Per contra, quan em trobo amb algú de qui percebo el seu amor i estima cap a mi, veig reforçades les meves conviccions, sento l'harmonia del moment i aquest és el regal, aquest és el futur.

Això és el que designo els valors i la raó de ser de la meua vida, la meua condició de servidor al món i als altres. És una cosa amb la qual em sento molt compensat. D'aquesta manera, tot es torna més senzill i comprensible, i veus que tantes vegades els suposats problemes no són més que covardies.

Un futur agafat del braçet per als joves

Quan penso en el futur, penso en els meus fills, els meus nets i besnets i en els meus amics més joves, i sento la necessitat d'ajudar-los, que és, com jo dic, una manera d'ajudar-me a mi mateix. Per això és necessari parlar amb l'afecte, l'admiració i el respecte necessaris i no pensar que un té la resposta vàlida a tots els dubtes o tots els problemes, sinó que hem de recórrer el camí anant de braçet. D'aquesta manera, podem establir una relació autèntica. M'agradaria que aquesta manera honesta i generosa de relacionar-nos fos el meu llegat per al futur.